

Dorota Gacka

Instytut Badań Literackich
Polskiej Akademii Nauk, Warszawa

ŚREDNIOWIECZNE HYMNY I OFICJA O ŚW. TOMASZU Z AKWINU

Któż nie zna pięknych hymnów, które wyszły spod pióra św. Tomasza z Akwinu? *Adoro te devote* (Zbliżam się w pokorze), *Lauda Sion* (Chwal Syjonie), *Pange lingua* (Sław języku), *Sacris solemniis* (Z dniem świętym), *Verbum supernum* (Słowo najwyższe) powstały w roku 1264 w związku z ustanowieniem przez papieża Urbana IV uroczystości liturgicznej ku czci Najświętszego Sakramentu, zwanej powszechnie Bożym Ciałem. Jak uważają niektórzy, tych pięć wspaniałych hymnów przyozdobiło „liturgię w podobny sposób, jak pięć sławnych dowodów na istnienie Boga zdobi dziś koronę filozofii”¹. Są one do dziś śpiewane w liturgii Bożego Ciała i nie tylko, a fragmenty czterech z nich, jak *Bone pastor, panis vere* (Dobry pasterzu, prawdziwy chlebie), *O salutaris Hostia* (O zbawcza Hostio), *Panis angelicus* (Chleb anielski), *Tantum ergo* (Przed tak wielkim Sakramentem) stały się samodzielnymi modlitwami. Hymny Doktora Anielskiego doczekały się przekładów na język polski. Tłumaczyli je m.in. ks. Ludwik Skowronek (*Adoro te devote*), ks. Tadeusz Karyłowski SJ (*Lauda Sion* oraz *Pange lingua*), Leopold Staff (*Sacris solemniis* oraz *Verbum supernum*). Teksty oryginalne wraz z przekładami i swoim opracowaniem zamieścił w internecie Tadeusz Rogowski². On też napisał o nich tak:

Trudno zresztą nazwać te utwory poezją; były to przede wszystkim teksty liturgiczne, wierszowane zgodnie z prawami rytmiki łacińskiej, poezja pojęciowa

¹ *Hymny św. Tomasza z Akwinu*, oprac. T. Rogowski, tekst dostępny w Internecie pod adresem: http://www.koszalin7.pl/st/wiara/wiara_004.html [11.3.2015]. Hymny te oraz ich przekłady można znaleźć także w źródłach drukowanych, zob. *Hymny średniowieczne*, przeł. J. Gamska-Łempicka, Rzecz o hymnach napisał J. Birkenmajer, Lwów: Filomata, 1934, s. 116–127 oraz *Hymny kościelne*, przeł. T. Karyłowski, Przedmowa S. Windakiewicz, Wydanie w nowym układzie i opracowaniu M. Korolki, Warszawa: Pax, 1978, s. 93–103, 282–283.

² Chodzi o przywołane w poprzednim przypisie *Hymny św. Tomasza z Akwinu*.

o niezwyklej sile oddziaływania. Ktoś je określił jako hymny o niezwyklej sile stężeniu doktrynalnym, a jednocześnie o niezwyklej czułości mistycznej. I tak chyba było — Tomasz nie pisał wierszy w dzisiejszym rozumieniu słowa, Tomasz czcił Boga siłą swej żarliwej wiary, przy okazji, jakby od niechcienia, tworząc frazy poetyckie³.

Hymny św. Tomasza z Akwinu znane są nie tylko praktykującym chrześcijanom. Zważywszy na to, że np. *Panis angelicus* ma na portalu You Tube ponad 2 mln utworzeń, możemy powiedzieć, że powoli stają się częścią kultury masowej.

Mniej natomiast są znane hymny sławiące Akwinatę, które powstały w średniowieczu przy dwóch okazjach: kanonizacji świętego (1323) i translacji jego kości do Tuluzy (1369). *Analecta hymnica* przytaczają 8 takich hymnów⁴. Ponieważ nie były one tłumaczone na język polski, zamierzam je tutaj przedstawić wraz z własnym przekładem.

Pierwsze dwa odnajdujemy w tomie 43. Są one zatytułowane: *De s. Thoma Aquinate* i nie zawierają aluzji do translacji. Możemy więc przypuszczać, że powstały po kanonizacji Doktora Anielskiego, a przed przeniesieniem jego relikwii. Pierwszy z nich Guido Maria Dreves SJ wydobył z rękopiśmiennych źródeł, pochodzących z XIV i XV wieku, a przechowywanych w Dreźnie, Darmstadt i Watykanie⁵. Mowa tu o cudownych znakach, towarzyszących życiu i śmierci św. Tomasza, oraz o uzdrawianiu niewidomych. W drugiej strofie przywołany jest św. Augustyn, na którego regule opiera się po części reguła dominikanów, potwierdza on swoim autorytetem wielkość „księcia teologów”. Za zasługi życia doczesnego uczony otrzymał w niebie tyle nagród, że dostąpił zaszczytu, by przyjął go w swoje szeregi zastęp serafinów. Ostatnia strofa, zawierająca doksologię, kończy też i inne hymny, o których będzie jeszcze mowa. Może to wskazywać, ale nie musi, że wszystkie te hymny wyszły spod pióra tego samego autora. Jego imię jednak ginie w mrokach przeszłości.

³Zob. jw.

⁴Zob. *Analecta hymnica medii aevi*, t. 43: *Hymni inediti. Liturgische Hymnen des Mittelalters, Folge 7*, aus Handschriften und Frühdrucken hrsg. von G.M. Dreves SJ, Leipzig: Reisland, 1903 i reprint: New York – Frankfurt: Johnson – Minerwa, 1961, s. 294–295 oraz t. 52: *Thesauri Hymnologici Hymnarium. Die Hymnen des Thesaurus Hymnologicus H.A. Daniels und anderer Hymnen-Ausgaben*, cz. II: *Die Hymnen des 12.–16. Jahrhunderts*, aus den ältesten Quellen neu hrsg. von Cl. Blume SJ, Leipzig: Reisland, 1909 i reprint: New York – London: 1961, s. 302–305. Dalej te pozycje cytuję pod skrótem AH.

⁵Zob. AH, t. 43, s. 294.

<p>DE S. THOMA AQUINATE (AH, t. 43, poz. 495)</p> <p>In Laudibus.</p> <p>(1) Ortum, vitam et exitum Sancti Thomae prodigia Comitantur, quae meritum Monstrant ad caeli praemia.</p> <p>(2) Augustinus in gloria Hunc sibi parem praedicat, Sed Thomam castimonia, Se mitra plus dignificat.</p> <p>(3) Innotuit oraculo, Gloria quanta praeminet, Quem praemiorum cumulo Seraphin ordo continet.</p> <p>(4) Ad Christum pro laboribus Dum migrat doctor populi, Migrantis tacti pedibus Illuminantur oculi.</p> <p>(5) Sit patri laus ac genito Simulque sancto flamini, Qui sancti Thomae merito Nos caeli iungant agmini.</p>	<p>O ŚW. TOMASZU Z AKWINU</p> <p>Na jutrznię.</p> <p>Narodzinom, życiu i śmierci Świętego Tomasza towarzyszą Cudowne znaki, które wskazują Zasługę godną niebieskiej nagrody.</p> <p>Augustyn ogłasza go Równym sobie w chwale, Lecz Tomasza wyżej ceni za czystość, Siebie samego ceni za mitrę.</p> <p>Wyrocznia zapowiedziała, Jak bardzo przewyższy innych chwałą Ten, którego z powodu mnogości [duchowych] darów Przyjmuje zastęp serafinów.</p> <p>Kiedy [w nagrodę] za trudy Nauczyciel ludu przenosi się do Chrystusa, Spojrzenie na stopy odchodzącego [do nieba] Rozjaśnia oczy [radością].</p> <p>Niech będzie chwała Ojcu i Zrodzonemu, A równocześnie Świętemu Tchnieniu, Którzy przez zasługi świętego Tomasza Niech dołączą nas do orszaku niebian.</p>
---	---

Drugi hymn Dreves wydobyl z brewiarza dominikańskiego, przechowywanego w Bibliotece Publicznej w Bordeaux. Był on też drukowany w *Il Rosario. Memorie Domenicane* 1901, Nr 1 Apr.⁶ Początek tego hymnu nawiązuje do słynnego hymnu św. Tomasza: *Pange lingua*. Podobieństw do Tomaszowej pieśni znajdujemy tu jeszcze więcej. Wystarczy popatrzeć poniżej:

<p>ŚW. TOMASZ Z AKWINU</p> <p>Pange, lingua, gloriosi Corporis mysterium...</p> <p>Rex effudit gentium...</p>	<p>ANONIM</p> <p>Pange, lingua, gloriosi Dogmatis mysterium...</p> <p>Rex accendit gentium...</p>
---	---

⁶Zob. AH, t. 43, s. 295.

Nobis datus, nobis natus...	Nostro datus, nostro natus...
Sparso verbi semine...	Sparso verbi semine...
Sola fides sufficit...	Solus Thomas sufficit...
Tantum ergo sacramentum Veneremur cernui Et antiquum documentum...	Tantum ergo nos portentum Veneremur cernui Et Aquini documentum...
Praestet fides supplementum Sensuum defectui!...	Praestet nostrae supplementum Virtutis defectui!...
Genitori genitoque Laus et iubilatio... Procedenti ab utroque Compar sit laudatio.	Genitori genitoque Laus et iubilatio Procedenti ab utroque Compar benedictio...

Anonimowy autor, dobrze osłuchany z pieśnią Akwinaty, wyraźnie bawi się schematami rytmicznymi i słownictwem stosowanym wcześniej przez Tomasza, układając tym samym hymn na jego cześć. W utworze przedstawiona jest droga życiowa uczonego, polegająca najpierw na zdobywaniu wiedzy, a później jej przekazywaniu. W szczególny sposób zwraca uwagę strofa trzecia, będąca opisem cudu, wskazującego, że nauka Tomasza o ciele Chrystusa, ukrytym pod postacią chleba i wina, zyskała akceptację Boga. Utwór kończy doksologia wzorowana na Tomaszowej doksologii z hymnu *Pange lingua*. Do niej został dodany dwuwiersz sławiący pisma Akwinaty. A oto ten hymn:

DE S. THOMA AQUINATE (AH, t. 43, poz. 496)	O św. TOMASZU Z AKWINU
(1) Pange, lingua, gloriosi Dogmatis mysterium Et Aquini pretiosi, Quem in lucem gentium Instar solis radios Rex accendit gentium.	Chwał, języku, tajemnicę Chwalebnej nauki I drogiego Akwinaty, Którego ku oświeceniu ludów Na podobieństwo promiennego słońca Zapalił Król narodów.
(2) Nostro datus, nostro natus Thomas est in ordine Et in scholis conservatus Sparso verbi semine, Sui palmam doctoratus Miro tulit omine.	Dany i zrodzony dla naszego [zakonu], Tomasz został zachowany w [tymże] zakonie I w [jego] szkołach. A posiawszy ziarno słowa, Za znak swej świętości Przyjął palmę doktorską.

(3)	Nam cum sacrae corpus cenae
Descripsisset fratribus
Panis, vini substans plene
Solis accidentibus:
De me, Thoma, scriptum bene,
Crux afflavit auribus.	Gdy bowiem opisał braciom
Ciało [spożywane] na świętej uczcie,
Które istnieje w pełni, mając chleb i wino,
Jedynie za przypadłości,
Do jego uszu popłynął głos z krzyża ⁷ :
Dobrze o mnie napisałeś, Tomaszu.
(4)	Verbo vitae Verbum verum
Thomas semper efficit,
Eius stylus dulce merum
Nec a fide deficit,
Ad docendum cor sincerum
Solus Thomas sufficit.	Słowem życia Tomasz zawsze
Umacniał prawdziwe Słowo,
Jego sposób pisania był słodki jak wino
I nie odstępował od wiary,
Tomasz sam wystarczy,
Aby pouczyć serce szczerze.
(5)	Tantum ergo nos portentum
Veneremur cernui
Et Aquini documentum,
Nostro dispar sensui,
Praestet nostrae supplementum
Virtutis defectui.	Przeto tak wielki cud
Czczymy, bijąc pokłony,
A nauka Akwinaty,
Przewyższająca nasze umysły,
Niech uzupełni niedostatki
Naszej cnoty.
(6)	Genitori genitoque
Laus et iubilatio,
Procedenti ab utroque
Compar benedictio,
Aquinatis scriptis quoque
Sua sit laudatio.	Rodzicowi i Zrodzonemu
Niech będzie chwała,
A pochodzącemu od obu [Duchowi]
Równe uwielbienie,
Także dla pism Akwinaty
Niech będzie osobna pochwała.

Następne trzy hymny, zawarte w tomie 52, również zatytułowane są *De s. Thoma Aquinate* i nie zawierają aluzji do translacji. Wnioski co do datowania muszą więc być podobne. Klemens Blume SJ wydobył je z dominikańskich rękopiśmiennych brewiarzy, antyfonarzy i hymnariów z XIV i XV wieku, przechowywanych w Watykanie, Ulm, Kolonii, Karlsruhe, Rzymie, Pradze, Dreźnie, Darmstadt, a także z dwóch starych druków: *Psalterium cum fidei castigatione* impr. Parisiis 1509 i *Breviarium FF. Praedicatorum* impr. Venetiis 1507⁸.

Pierwszy z nich nazywa Tomasza „promieniem nowego słońca”, ponieważ jego osiągnięcia rozproszyły ciemność niewiedzy. Światło bijące od św. Tomasza podobne jest do światła Pisma Świętego⁹. Dalej autor podkreśla jego zalety duchowe i wielość cnót, mądrość, dobre obyczaje i czystość życia. Te zostały

⁷ Powszechnie znany motyw hagiograficzny związany ze św. Tomaszem.

⁸ Zob. AH, t. 52, s. 303–304.

⁹ Metaforyka światła, a w tym metaforyka solarna, to częsty motyw poezji liturgicznej, zob. J. SAWICKA, *Symbolika solarna w średniowiecznej poezji liturgicznej*, „Pamiętnik Literacki”, 2 (2005), s. 65–93.

nagrodzone przez Boga po jego śmierci, jako że Tomasz udziela nam daru łaski, słynie z cudów i niezwykłych znaków, jest też naszym orędownikiem u Boga. Hymn kończy doksologia taka sama jak w hymnie o incipicie *Ortum, vitam et exitum* oraz w dwóch następnych hymnach, które zamierzam za chwilę omówić.

DE S. THOMA AQUINATE (AH, t. 52, poz. 352)	O św. TOMASZU Z AKWINU
Ad Vesperas.	Na nieszpory.
(1) Exsultet mentis iubilo Laudans turba fidelium Errorum pulso nubilo Per novi solis radium.	Niech raduje się tłum wiernych, Chwaląc radością serca, Że ciemność błędów została przegnana Przez promień nowego słońca.
(2) Thomas in mundi vespere Fudit thesauros gratiae Donis plenus ex aethere Morum et sapientiae.	Gdy świat pogrążył się w mroku, Tomasz udzielił skarbów łaski, Pełen darów z nieba Oraz dobrych zwyczajów i mądrości.
(3) De cuius fonte luminis Verbi coruscant faculae Scripturae sacrae numinis Et veritatis regulae.	Ze źródła jego światła Czerpią blask pochodnie słowa, A reguły prawdy [filozoficznej] [Jaśniejają] majestatem Pisma Świętego.
(4) Fulgens doctrinae radiis, Clarus vitae munditia, Splendens miris prodigiis Dat toti mundo gaudia.	Błyszcząc promieniami nauki, Jaśniejąc czystością życia, Słyszając cudownymi znakami, Daje radość całemu światu.
(5) Sit patri laus ac genito Simulque sancto flamine, Qui sancti Thomae merito Nos caeli iungat agmini.	Niech będzie chwała Ojcu i Zrodzonemu, A równocześnie Świętemu Tchnieniu, Które przez zasługi świętego Tomasza Niech dołączy nas do orszaku niebian.

Drugi hymn stanowi jak gdyby minibiografię świętego wyznawcy i uczonego, podkreślając jego znakomite pochodzenie, wczesną decyzję o wstąpieniu do Zakonu Kaznodziejskiego oraz znaczenie dla nauki. Tu także przebijają metaforyka światła. Święty Tomasz jest przyrównany do Jutrzenki. Ale na tym nie kończy się repertuar metafor. Autor postrzega go też jako „miecz Gedeona”, jednego z wielkich sędziów, który odniósł zwycięstwo nad Madianitami¹⁰. Tu pojawia się także motyw rogu i pochodni w dzbanie, za sprawą których wojsko

¹⁰ Sdz 6,11–18.

Gedeona pokonało swoich wrogów¹¹. Twórczość Tomasza jest przyrównana do rajskiej rzeki.

DE S. THOMA AQUINATE (AH, t. 52, poz. 353)	O ŚW. TOMASZU Z AKWINU
Ad Nocturnas.	Na godziny nocne.
(1) Thomas, insignis genere, Claram ducens originem, Subit aetatis tenerae Praedicatorum ordinem.	Tomasz, znakomity rodem, Wziąwszy piękny początek, W młodym wieku wstąpił Do Zakonu Kaznodziejskiego.
(2) Typum gessit Luciferi, Splendens in coetu nubium Plus quam doctores ceteri, Purgans dogma gentilium.	Podobny był do Jutrzenki, Jaśniejąc pośród chmur Więcej niż inni uczeni, Oczyszcza [z błędów] naukę pogan.
(3) Profunda scrutans fluminum In lucem pandit abdita, Dum supra sensum hominum Obscura facit cognita.	Badając głębiny nurtów, Wydobywa na światło rzeczy tajemne, Gdy wbrew ułomności ludzkiego poznania Sprawia, że to, co niejasne, może być poznane.
(4) Fit paradisi fluvius Quadripartite pervius, Fit Gedeonis gladius, Tuba, lagenae radius.	Staje się rzeką raju O poczwórnym nurcie ¹² , Staje się mieczem Gedeona, Jego rogiem i pochodnią [ukrytą] w dzbanie.
(5) Sit patri laus ac genito Simulque sancto flamini, Qui sancti Thomae merito Nos caeli iungat agmini.	Niech będzie chwała Ojcu i Zrodzonemu, A równocześnie Świętemu Tchnieniu, Które przez zasługi świętego Tomasza Niech dołączy nas do orszaku niebian.

W trzecim hymnie odnajdujemy aluzje do pogrzebu św. Tomasza z Akwinu, pogrzebu, który odbył się w italskim mieście Fossa Nuova, w klasztorze cystersów, w roku 1274. Śmierć bowiem zabrała uczonego, gdy odbywał podróż do Lyonu na sobór zwołany przez papieża Grzegorza X. Stała się ona, jak pisze anonimowy autor, początkiem nowego, radosnego i pełnego chwały życia Doktora Anielskiego, życia w niebie. Niebawem też Pan zaświadczył świętość Tomasza

¹¹ Sdz 7,16–22.

¹² Nawiązanie do czterech odnóg rzeki użyźniającej Eden: Gichonu, Pizonu, Eufratu i Tygrysu. W XVII- i XVIII-wiecznych dziełach omawiających twórczość św. Tomasza wykorzystywano to porównanie do opisu *Summy teologii*, złożonej z czterech części: *Prima pars*, *Prima Secundae*, *Secunda Secundae* i *Tertia pars*.

cudami: przy jego grobie unosił się cudowny zapach, tu też zdarzały się uzdrowienia, ciało nie uległo rozkładowi, a nauki filozofa pozostawały wciąż żywe. Szybko też stał się orędownikiem ludzi u Boga.

<p>DE S. THOMAE AQUINATE (AH, t. 52, poz. 354)</p> <p>Ad Laudes.</p> <p>(1) Lauda, mater ecclesia, Thomae felicem exitum, Qui pervenit ad gaudia Per verbi vitae meritum.</p> <p>(2) Fossa Nova tunc suscipit Thecam thesauri gratiae, Cum Christus Thomam efficit Heredem regni gloriae.</p> <p>(3) Manens doctrinae veritas Et funeris integritas, Mira fragrans suavitas, Aegris collata sanitas¹³</p> <p>(4) Monstrant haec dignum laudibus Terra, ponto et superis; Nos iuvet suis precibus, Deo commendet meritis.</p> <p>(5) Sit patri laus ac genito Simulque sancto flamine, Qui sancti Thomae merito Nos caeli iungat agmini.</p>	<p>O ŚW. TOMASZU Z AKWINU</p> <p>Na jutrznię.</p> <p>Chwał, matko Kościele, Szczęśliwe odejście Tomasza, Który dociera do radości [nieba] Przez zasługi Słowa Życia.</p> <p>Gdy Chrystus czyni Tomasza Dziedzicem królestwa chwały, Fossa Nuova przyjmuje Trumnę ze skarbem łaski.</p> <p>Trwająca prawda nauki I nietknięte ciało w grobie, Cudownie pachnąca słodycz, Zdrowie przywrócone chorym</p> <p>Ukazują ziemi, morzu i niebu, Że jest godny pochwały; Niech on wspiera nas swoimi modlitwami, Poleca Bogu zasługami.</p> <p>Niech będzie chwała Ojcu i Zrodzonemu, A równocześnie Świętemu Tchnieniu, Które dzięki zasługom świętego Tomasza Niech dołączy nas do orszaku niebian.</p>
--	--

Następne trzy hymny, zatytułowane *In Translatione s. Thomae Aquinatis*, Blume wydobyl z dominikańskich źródeł rękopiśmiennych (breviarzy, antyfonarzy i hymnariów) z XIV i XV wieku, przechowywanych w Watykanie, Rzymie, Karlsruhe, Paryżu i Florencji, a także z jednego starego druku: *Breviarium FF. Praedicatorum* impr. Venetiis 1514¹⁴. Utwory te zostały napisane przez dominikanina, Aldobrandina z Ferrary¹⁵, już po przeniesieniu relikwii

¹³Tu drobna zmiana interpunkcji. W AH w tym miejscu mamy kropkę.

¹⁴Zob. AH, t. 52, s. 304–305.

¹⁵O Aldobrandinie z Ferrary nie wiemy wiele, zob. TH. KAEPPELI, *Scriptores Ordinis Praedicatorum mediæ aevi*, vol. I, Romae, Ad S. Sabinae, 1970, s. 38. Był on prawdopodobnie autorem

św. Tomasza z Fossa Nuova do Tuluzy, co miało miejsce w roku 1369. Być może powstały bezpośrednio na tę uroczystość, lecz nie mamy na to dowodów. Okoliczności towarzyszące tamtym wydarzeniom według O. Williama Bonniwella OP przedstawiały się w sposób następujący:

[...] papież Urban V, benedyktyn, zdecydował, że dominikanie powinni otrzymać szczątki swego sławnego brata. Papież określił także, że mają one być umieszczone w kościele dominikańskim w Tuluzie, ponieważ to w tym właśnie mieście św. Dominik założył swój zakon. Rywalizacja o otrzymanie relikwii była tak zaciepka, że konieczne okazało się ich potajemne przewiezienie do tego miasta. Bez wiedzy siostr relikwie zostały ukryte w klasztorze Prouille. Po ukończeniu wszystkich przygotowań do oficjalnego przyjęcia relikwie zostały przewiezione do Tuluzy (28 I 1369). Ich przybycie zasygnalizowało kilka cudów. Ogromny tłum zgromadził się, aby przywitać szczątki; oficjalnego powitania dokonał książę Andegawenii, brat króla Francji, otoczony dużą świtą dostojników duchownych i świeckich. Tak oto spokojny odpoczynek, którego dotychczas odmawiano szczątkom „księcia teologów”, miał się wreszcie rozpocząć. Aby upamiętnić to wydarzenie, kapituła generalna odbywana w tym roku wprowadziła do liturgii, za wyraźną zgodą Urbana V, święto Przeniesienia relikwii św. Tomasza z Akwinu. Otrzymało ono stopień totum duplex i zostało wyznaczone na dzień 28 I¹⁶.

Pierwszy z hymnów śpiewanych w dzień przeniesienia relikwii św. Tomasza z Akwinu zawiera wiele aluzji do wydarzeń z 1369 roku. Szczególnie podkreślone są tu zasługi Urbana V, który na prośby Eliasza Raymonda¹⁷, generała Zakonu Kaznodziejskiego, doprowadził do zwrócenia świętych relikwii braciom dominikanom. Związek świętego z tym zakonem został zaakcentowany w strofie trzeciej. Dalej mowa jest o cudach, jakimi zasłynął na zachodzie, mimo że był pochowany w Italii. Na koniec autor zauważa symboliczny fakt: droga relikwii Tomasza ze wschodu na zachód podobna jest do drogi, którą pokonuje słońce. Do niego też przyrównuje świętego. Ostatnia strofa nawołuje do oddawania czci Bogu, który udziela nam łaski za wstawiennictwem św. Tomasza. Ona też kończy następane dwa hymny.

kazań i *Oficjum na Przeniesienie relikwii św. Tomasza*, z którego pochodzą cytowane niżej hymny. Żył około roku 1380. Być może jest też tożsamy z autorem sekwencji, który podpisał się akrostychem Aldrovandinus, zob. AH, t. 55, s. 355–356.

¹⁶W. BONNIWELL, *Historia liturgii dominikańskiej 1215–1945*, tekst dostępny w Internecie: <http://www.rytdominikanski.pl/rozdzial-xvii-liturgia-w-czternastym-wieku/> (11.3.2015).

¹⁷Eliasz Raymond był generałem Zakonu Kaznodziejskiego w latach 1367–1380, a więc dokładnie w roku translacji (1369), i potem w obediencji awiniońskiej, w latach 1380–1389.

IN TRANSLATIONE s. THOMAE AQUINATIS (AH, t. 52, poz. 355)	NA PRZENIESIENIE RELIKWII ŚW. TOMASZA Z AKWINU
Ad Vesperas.	Na nieszpory.
Hymnus Aldobrandini Ferrariensis.	Hymn Aldobrandina z Ferrary.
(1) Superna mater inclita Novis exsulta gaudiis, Quae tibi plebs haec subdita Laetis offert praecordiis.	Sławna matko niebieska Ciesz się nowym świętem, Które poddany tobie lud Obchodzi z radosnym sercem.
(2) Clausum thesaurum gratiae Urbanus praesul reperit, Quem iam in orbis facie Cunctis patentem efficit.	Zamknięty skarb łaski Otworzył papież Urban, On go na oczach świata Uczynił dostępnym dla wszystkich.
(3) Thesaurum hunc, quem edidit Ordo clarus Dominici, Idem Urbanus reddidit Eliae voto supplici,	Skarb ten, który wydał Sławny zakon Dominika, Ten sam Urban uczynił Na prośby Eliasza ¹⁸
(4) Colendum in occiduis Transmittens mundi partibus, Ubi signis assiduis Succurrit invocantibus.	Czczonym na zachodzie, Oddając go części świata, Gdzie święty ciągłymi cudami Przychodzi z pomocą proszącym.
(5) Sol solem caeli sequitur, Dum Thomas ab Italia Tibi, Tolosa, vehitur, Quo decoratur Gallia.	Słońce podąża za słońcem nieba, Kiedy Tomasz z Italii Do ciebie, Tuluzo, jest wieziony, Tu będzie ozdobą Galii.
(6) Aeterno regi gloriam Laetis canamus vocibus, Qui nobis praestet veniam Beati Thomae precibus.	Chwałę wiecznemu Królowi Śpiewajmy radosnym głosem, Niech On udziela nam łaski Na prośby błogosławionego Tomasza.

Drugi hymn *Na Przeniesienie relikwii św. Tomasza z Akwinu* przyrównuje świętego do gwiazdy zmierzającej na zachód (*sidus petit Hesperium*). Podkreśla miejsce jego narodzin (Kampania) oraz złożenia jego relikwii (Tuluza). Wskazuje, że szczątki św. Tomasza zostały przewiezione w strony, gdzie działalność prowadził św. Dominik, założyciel Zakonu Kaznodziejskiego. Na koniec mamy typowe dla poezji liturgicznej wyliczenie cudów, jakie dokonują się za

¹⁸Mowa o Eliaszu Raymondzie.

wstawiennictwem świętego: są to wszelkiego rodzaju uzdrowienia, w tym chromych i trędowatych, oraz wskrzeszenia umarłych. Święty niesie też pociechę strapionym.

IN TRANSLATIONE s. THOMAE AQUINATIS (AH, t. 52, poz. 356)	NA PRZENIESIENIE RELIKWII ŚW. TOMASZA Z AKWINU
Ad Nocturnum.	Na godziny nocne.
Hymnus Aldobrandini Ferrariensis.	Hymn Aldobrandina z Ferrary.
(1) Iubar caelorum prodiens Perlustrat hemisphaerium, Per solis iter gradiens Sidus petit Hesperium ¹⁹ ,	Wschodząca gwiazda nieba Oświetla półkulę, Krocząc drogą słońca Kieruje się na zachód,
(2) Cum Oriente oritur Decus et lux Campaniae Et in Tolosa conditur Lustrans oram Hispaniae ²⁰ ,	Kiedy na wschodzie rodzi się Ozdoba i światło Kampanii, A w Tuluzie zostaje złożona do grobu, Oświecając brzegi Hiszpanii,
(3) Unde pater Dominicus Sumpsit vitae praeconium, Illuc doctor Italicus Suum legit hospitium.	Skąd ród swój wywodzi Ojciec Dominik, Tam doktor italski Znalazł gościnę.
(4) Altam profundens gratiam Divina virtus corpori Salutis efficaciam Dat omni morbi generi.	Boża moc wlewając Tajemną łaskę w ciało, Uzdrowia skutecznie Wszelki rodzaj chorób.
(5) Nam claudos reddit gressui Leprososque munditiae, Vitae redduntur mortui, Maesti quoque laetitiae.	Albowiem chromym przywraca chód, Trędowatym czystość, Zmarłym życie, A smutnym radość.
(6) Aeterno regi gloriam Laetis canamus vocibus, Qui nobis praestet veniam Beati Thomae precibus.	Chwałę wiecznemu Królowi Śpiewajmy radosnym głosem, Niech On udziela nam łaski Na prośby błogosławionego Tomasza.

W trzecim hymnie *Na Przeniesienie relikwii św. Tomasza z Akwinu* znów odnajdujemy metaforykę światła. Święty przyrównany jest do jutrzeńki (*Aurora*),

¹⁹Wprowadzam zmianę interpunkcji. W AH w tym miejscu jest kropka.

²⁰Tu drobna zmiana interpunkcji. W AH w tym miejscu mamy kropkę.

niebiańskiej gwiazdy (*caeleste sidus*), promieni słońca (*radii solis*). Hymn podkreśla wielkość uczonego, mówiąc, że Kościół sławi „doktora obdarzonego laurem” (*doctorem laureum*) i zachęca do studiowania jego nauki. Walory tej nauki wymienione są w przedostatniej strofie: m.in. prawdziwość, trwałość, jasność.

IN TRANSLATIONE s. THOMAE AQUINATIS (AH, t. 52, poz. 357)	NA PRZENIESIENIE RELIKWII św. TOMASZA Z AKWINU
Ad Laudes.	Na jutrznię.
Hymnus Aldobrandini Ferrariensis.	Hymn Aldobrandina z Ferrary.
(1) Aurora pulchra rutilans Splendorem defert roseum Nosterque chorus iubilans Doctorem canit laureum.	Jutrzienka piękna, połyskując, Świeci różanym blaskiem, A nasz chór, śpiewając, Sławi doktora obdarzonego laurem.
(2) Dum claram lucem aperit Caeleste sidus oculis, Thomae figuram ingerit Dati pro luce saeculis.	Kiedy niebiańska gwiazda ukazuje Jasne światło oczom, Przypomina Tomasza danego Jako światło wiekom.
(3) Iam Occidentem radiis Implere caelum incipit, Dum multis vectum stadiis Thomam Tolosa recipit.	Już niebo zaczyna Napełniać promieniami zachód, Kiedy Tuluza przyjmuje Tomasza, Który przejechał wiele stadiów.
(4) Ad huius lucis radium Lustranda mittit dubia, Ad sancti Thomae studium Hortans mater ecclesia,	Matka Kościół ku promieniom Jego światła kieruje wątpliwości, Które trzeba przebadać, zachęcając Do studiowania świętego Tomasza,
(5) Veram protestans, solidam Doctrinam eius inclitam, Securam, firmam, lucidam, Divinis Verbis insitam.	Zaświadczając, że jego sławna nauka Jest prawdziwa, trwała, Bezpieczna, godna zaufania, jasna I oparta na Słowie Bożym.
(6) Aeterno regi gloriam Laetis canamus vocibus, Qui nobis praestet veniam Beati Thomae precibus.	Chwałę wiecznemu Królowi Śpiewajmy radosnym głosem, Niech On udziela nam łaski Na prośby błogostawionego Tomasza.

Omówione hymny były integralną częścią dwóch oficjów poświęconych św. Tomaszowi z Akwinu²¹, które również powstały w średniowieczu. Omówiliśmy je oddzielnie, trzymając się układu *Analecta hymnica*. Ta edycja bowiem wyłącza je z oficjów, być może mając na względzie fakt, że hymn niekiedy funkcjonuje w liturgii też samodzielnie. Średniowieczne oficja o św. Tomaszu, podobnie jak każde inne oficjum, złożone są z części przeznaczonych na kolejne godziny brewiarzowe (pierwsze nieszpory, matutinum, jutrznię, drugie nieszpory), a każda z tych części oprócz hymnów składa się z drobnych pieśni, takich jak antyfony do psalmów, responsoria do czytań biblijnych lub patrystycznych oraz wezwania. Pierwsze z tych oficjów Dreves wydobyl z dominikańskich brewiarzy rękopiśmiennych z XIV i XV wieku, przechowywanych w Lambach (Austria), Wyższym Brodzie (Czechy), Pradze, Ołomuńcu i Wiedniu, a także z jednego starego druku: *Breviarium FF. Praedicatorum* impr. Venetiis 1514²². Zważywszy, że nie zawiera ono żadnych aluzji do translacji świętego, musiało powstać przed tym wydarzeniem. Odnajdujemy tu typową metaforę znaną z poezji liturgicznej oraz hagiografii. Jest ona pełna światła (*lumen mundi, splendor Italiae, lux, lux veritatis, doctrina lucida, stella candens, sidus missum de superis, fulgor coelicus, lumen ecclesiae*), blasku cennych klejnotów (*caput gemmis ornatum et monili*), odniesień do świata roślin (*flos munditiae, flos puritatis, fructus iustitiae*), do pracy rolnika (*de foeno flos eligitur, seminavit hic largiter, metit illic feliciter*), do świata sportu (*pugil fortis*), do życia żołnierskiego (*bina gaudet corona gloriae, bina corona praeditus, militantis doctor ecclesiae, te decorant stantem in acie*). Silnie są podkreślone związki doktora z Zakonem Kaznodziejskim: Tomasz idzie śladami św. Dominika, staje się chwałą i sławą Zakonu Kaznodziejskiego. Podobnie podkreślona jest wielkość jego nauki (*Responsorium 1 in 2 Nocturno*). Pięknie zostało przedstawione obcowanie Tomasza z Bogiem, świętymi i aniołami w niebie (*Responsorium 2 in 2 Nocturno*). Znaczną część utworu zajmuje też opis cudów.

DE S. THOMA AQUINATE
(AH, t. 5, poz. 84)

In 1. Vesperis.

Super Psalmos.

(A.) Felix Thomas, doctor ecclesiae,
Lumen mundi, splendor Italiae,

O ŚW. TOMASZU Z AKWINU

W pierwszych nieszporych.

Do psalmów.

(A.) Szczęśliwy Tomasz, doktor Kościoła,
Światło świata, blask Italii,

²¹ Zob. *Analecta hymnica medii aevi*, t. 5: *Historiae rhythmicae. Liturgische Reimofficien, Folge 1*, aus Handschriften und Wiegendruckten hrsg. von G.M. Dreves SJ, Leipzig: Reiland, 1889 i reprint: New York – Frankfurt: Johnson – Minerwa, 1961, s. 230–235.

²² Zob. tamże, s. 232.

Candens virgo flore munditiae, Bina gaudet corona gloriae.	Dziewica jaśniejąca kwiatem czystości, Cieszy się podwójnym wieńcem chwały.
Ad Magnificat.	Do Magnificat.
(A.) Scandit doctor, civis coelestium, Orbis decor, lux, dux fidelium, Norma, limes, lex morum omnium, Vas virtutum, ad vitae bravium.	(A.) Wstępuje doktor, współmieszkaniec niebian, Ozdoba świata, światło, przewodnik wiernych, Zasada, granica, prawo wszelkich obyczajów, Naczynie cnót, ku nagrodzie życia.
Ad Matutinum.	Na matutinum [godzinę czytań].
Invitatorium	Wezwanie
Adsunt doctoris coelici Thomae festa solemnia, Devotione supplici Laudes promat ecclesia.	Nastaly uroczyste święta Tomasza, doktora niebieskiego, Z pokorną pobożnością Kościół niech śpiewa pochwały.
In 1. Nocturno.	W pierwszym nokturnie.
Antiphonae	Antyfony
(1) Doctor Thomas, repletus gratia, Praemonstratus sacris oraculis, Mundi, carnis hostisque vitia Fugat, exemplar datus saeculis.	(1) Doktor Tomasz, napełniony łaską, Przepowiedziany przez świętą wyrocznię, Unika grzechów świata, ciała i wroga, Dany za przykład wiekom.
(2) Mentis innocentia Flosque puritatis Exstiterunt praevia Luci veritatis.	(2) Niewinność umysłu I kwiat czystości Poprzedziły Światło prawdy.
(3) Ope doctoris coelici Tota gaudet ecclesia, Fulget ordo Dominici Peculiari gloria.	(3) Pomocą niebieskiego doktora Cieszy się cały Kościół, A zakon Dominika jaśnieje Szczególną chwałą.

Responsoria	Responsoria
(1) Sancti viri verbum propheticum Praemonstravit ²³ mundo mirificum, Sanctum Thomam, doctorem coelicum, Sectaturum patrem Dominicum.	(1) Prorocze słowo świętego męża Zapowiedziało światu czyniącego cuda, Świętego Tomasza, doktora niebieskiego, Idącego śladami ojca Dominika.
(V.) Nam vir sanctus hunc matri gravidae Ducem prompsit doctrinae lucidae.	(W.) Albowiem święty mąż przepowiedział ciążarnej matce Tego nauczyciela nauki pełnej światła.
(2) Christi pia tactus dulcedine Mundum linquens probatur turbine, Pugil fortis raptus de ordine Vicit prorsus pulsa libidine,	(2) Poznaawszy świętą słodycz Chrystusa, Porzuca świat, przechodzi próbę w zamęcie, Dzielny zapaśnik, zabrany z zakonu ²⁴ , Zwycięża, odparłszy całkowicie żądze ²⁵ ,
(V.) Orat pressa cruce mirifica, Renes cingit manus angelica.	(W.) Modli się, przycisnąwszy cudowny krzyż, Lędźwie opasuje ręka anielska.
(3) O anima sanctissima, Qua contemplante dulciter Corpus linquebas ²⁶ infima Stans sursum mirabiliter.	(3) O duszo najświętsza, Która w słodkiej kontemplacji Opuściłaś z pokorą ciało, Wznosząc się w górę cudownie.
(V.) Nullo prorsus fultus subsidio Levabatur in raptus gaudio.	(W.) Porwany wśród radości wzbił się w górę, Niczym zgoła nie podparty ²⁷ .
In 2. Nocturno.	W drugim nokturnie.
Antiphonae	Antyfony
(1) O munus Dei gratiae Vincens quodvis miraculum,	(1) O darze łaski Bożej, Przewyższający wszelkie cuda,

²³Wprowadzam korektę tekstu: w AH mamy tu *Praemonstratum*.

²⁴Mowa o porwaniu Tomasza przez rodzonych braci i uwięzieniu go na zamku na Monte san Giovanni. Rodzina bowiem, która liczyła, że w przyszłości zostanie opatem benedyktyńskiego Monte Cassino, nie godziła się, aby należał do zakonu żebraczego.

²⁵Aluzja do kuszenia Tomasza przez sprowadzoną przez rodzonych braci dziewczynę.

²⁶Tu korekta tekstu: w AH w tym miejscu mamy *linquebat*.

²⁷Znany z hagiografii motyw lewitacji św. Tomasza.

Pestiferae superbiae Numquam persensis ²⁸ stimulum.	Nigdy nie czujesz Ościenia zgubnej pychy.
(2) Prece curat socium Febrem patientem Et in ora vestium Sanguinem fundentem.	(2) Modlitwą leczy towarzysza Cierpiącego na gorączkę I kaszłającego krwią W brzeg szaty.
(3) Stella candens emicat Stuporem dans insolitum, Quae instantem indicat Beati Thomae transitum.	(3) Jasna gwiazda połyskuje, Wywołując niezwykle zdumienie, Ona oznajmia bliskie Odejście błogostawionego Tomasza.
Responsoria	Responsoria
(1) De excelsis fons sapientiae Sancto Thomae infudit copiam, Tamquam flumen clarae scientiae, Qui susceptam refundit gratiam, Dum fluentis summae peritiae Rigat totam sanctam ecclesiam.	(1) Źródło z wysokiego nieba wlało Mnóstwo mądrości w świętego Tomasza, Tak jak rzeka wspaniałej wiedzy jest ten, Który oddaje przyjętą łaskę, Zraszając cały święty Kościół Strumieniami najwyższej mądrości.
(V.) Stilus brevis, grata fecundia, Celsa, clara, firma sententia.	(W.) Zwięzły styl, godna wdzięczności płodność, Wzniosłe, jasne, godne zaufania zdanie.
(2) Felix doctor, cuius solatio Angelorum servit attentio, Petrus, Paulus favent obsequio, Dei mater mulcet alloquio.	(2) Szczęśliwy doktor, którego pociechą Jest troska okazywana mu przez aniołów, Piotr, Paweł darzą go szacunkiem, A Matka Boża umiła czas rozmową.
(V.) Elevatus a terra cernitur, Crucifixus ei colloquitur.	(W.) Widzimy go uniesionego z ziemi, Przemawia do niego Ukrzyżowany.
(3) Sidus missum Thomas de superis Novo signo divini muneris, Hunc coelestem demonstrant ceteris Verbo, vita, doctrina, litteris.	(3) Tomasz, gwiazda posłana z nieba Jako nowy znak Bożej łaski, Tego niebianina wskazują innym Za przyczyną jego słowa, życia, nauki i pism.

²⁸Wprowadzam drobną korektę tekstu: w AH w tym miejscu mamy *persensit*.

<p>(V.) Quam excelsus, quem coeli
praedicant,
Quam praeclarus, quem stellae
indicant.</p> <p>In 3. Nocturno.
Antiphonae</p> <p>(1) Instante vitae termino
Vidit regna coelestia
Et revelante Domino
Novit parata praemia.</p> <p>(2) Seminavit hic largiter
Doctor virtuosus,
Metit illic feliciter
Victor gloriosus.</p> <p>(3) Sidus de nube trahitur,
De foeno flos eligitur,
Adeps de carne tollitur,
Dum Thomas coelo redditur.</p> <p>Responsoria</p> <p>(1) Scholas Thomae Paulus
ingreditur,
Sacra simul fantur mysteria,
Digne tandem per raptum
trahitur
Vir coelestis ad vitae praemia.</p> <p>(V.) Clamor fratris trinus emittitur,
Doctor noster a nobis tollitur.</p> <p>(2) Beati Thomae gloria
Divo fulsit miraculo,
Dum odoris fraglantia
Mira fluxit de tumulo,
Qui nitens pudicitia
Vixit absque piaculo.</p> | <p>(W.) Jakże jest wyniesiony ten, którego
sławia nieba,
Jakże jest sławny ten, którego
wskazują gwiazdy.</p> <p>W trzecim nokturnie.
Antyfony</p> <p>(1) U kresu życia
Ujrzał królestwo niebieskie,
A Pan mu odsłonił
Przygotowane nagrody.</p> <p>(2) Tu rzucił obficie ziarno
Doktor pełen cnót,
Tam zebrał obfite plony
Sławny zwycięzca.</p> <p>(3) Gwiazda wychodzi zza chmur,
Kwiat zostaje wybrany spośród
ziela,
Tłuszcz od mięsa — oddzielony²⁹,
Gdy Tomasz rodzi się dla nieba.</p> <p>Responsoria</p> <p>(1) Szkołę Tomasza odwiedza Paweł,
I razem poświęcają się [badaniu]
tajemnic³⁰,
A wreszcie w sposób godny Apostoła,
Mąż niebieski zostaje porwany³¹
do nagrody życia.</p> <p>(W.) Rozlega się trzykrotny okrzyk brata:
Nasz doktor od nas odszedł.</p> <p>(2) Chwała błogosławionego Tomasza
Rozbłysła Bożymi cudami,
Gdy cudowny zapach
Pobożności popłynął z grobu,
Ten, który jaśniał czystością,
Żył bez grzechu.</p> |
|--|---|

²⁹ Aluzja do ofiar składanych Jahwe, por. Kpł 3.

³⁰ Nawiązanie do wątku hagiograficznego, który opowiada, że kiedy św. Tomasz trudził się nad jakąś kwestią teologiczną, we śnie ukazał mu się św. Paweł i przedstawił rozwiązanie problemu.

³¹ Aluzja do owego „porwania”, jakiego doznał św. Paweł w drodze do Damaszku, zob. 2 Kor 12,2–4.

<p>(V.) Hic speciali gratia
Lustrato mentis oculo
Celso novit mysteria,
Coeli doctus oraculo.</p>	<p>(W.) On, obdarzony szczególną łaską,
Przyjrząwszy się okiem rozumu
Panu na wysokościach, poznał
tajemnice,
Pouczony wyrocznią nieba.</p>
<p>(3) Sertum gestans cum torque
duplici,
Caput gemmis ornatum
cernitur
Et monili, fulgoris coelici
Lux emissa mundo diffunditur,
Augustinus fratri sic loquitur:</p>	<p>(3) Niosąc kwiaty w podwójnej
girlandzie,
Głowę ma ozdobioną klejnotami
I diademem; światło błyskawicy,
zesłane
Z nieba, rozlewa się nad światem,
Augustyn tak mówi do brata:</p>
<p>(V.) Thomas mihi par est in gloria,
Virginali praestans munditia.   Ad Laudes.
Antiphonae</p>	<p>(W.) Tomasz jest mi równy w chwale,
Wyróżnia się dziewiczą czystością.   Na jutrznię.
Antyfony</p>
<p>(1) Adest dies laetitiae,
Quo Thomas, doctor
inclitus,
Fit civis coeli curiae
Bina corona praeditus.</p>	<p>(1) Nastął dzień radości,
W którym Tomasz, sławny doktor,
Staje się mieszkańcem niebieskiego
dworu,
Obdarzony podwójnym wieńcem.</p>
<p>(2) Aurum sub terra tegitur
Et lucerna sub modio,
Sed virtus Dei cernitur
Miraculorum radio.</p>	<p>(2) Złoto jest ukryte pod ziemią,
A światło w naczyniu,
Lecz Boża moc jest dostrzegalna
Dzięki promieniejącym cudom.</p>
<p>(3) Alma mater ecclesia,
Christi fundata sanguine,
Sceptra conscendit grandia
Novi doctoris lumine.</p>	<p>(3) Dobra matka, Kościół,
Zbudowana na krwi Chrystusa,
Otrzymała wspaniałe berło
Dzięki światłu nowego doktora.</p>
<p>(4) Pressus vi daemonii
Cito liberatur,
Raptu mersus fluvii
Vitae restauratur.</p>	<p>(4) Gnębiony siłą szatana
Szybko zostaje od niej uwolniony,
Utopiony w nurtach rzeki
Powraca do życia.</p>
<p>(5) Tumor gulae pellitur,
Leprosus sanatur,
Caeco lumen redditur,
Claudo gressus datur.</p>	<p>(5) Obrzęk gardła znika,
Trędowaty odzyskuje zdrowie,
Ślepemu powraca zdolność widzenia,
Chromemu — możliwość chodzenia.</p>

Ad Benedictus.	Do Benedictus.
(A.) Viror carnis flore munditiae, Vigor vitae fructu iustitiae, Splendor verbi dono scientiae, Te decorant stantem in acie, Te coronant in statu gloriae ³² .	(A.) Siła ciała kwiatem czystości, Siła życia owocem sprawiedliwości, Jasność słowa darem wiedzy, Zdobią ciebie stojącego w szyku, Wieńczą ciebie zaznającego chwały.
In 2. Vesperis.	W drugich nieszpórach.
Ad Magnificat.	Do Magnificat.
(A.) Militantis doctor ecclesiae, Virginali florens munditia, Triumphantis optata curiae, Sancte Thoma, largire gaudia.	(A.) Doktorze walczącego Kościoła, Kwitnący dziewiczą czystością, Pragnienie zwycięskiego dworu, Święty Tomasz, obdaruj nas hojnie radością.
Per Octavam.	Podczas oktawy.
Ad Benedictus.	Do Benedictus.
(A.) Collaudetur Christus, rex gloriae, Qui per Thomam, lumen ecclesiae, Mundum replet doctrina gratiae.	(A.) Chwalmy Chrystusa, króla chwały, Który przez Tomasza, światło Kościoła, Napełnia świat nauką łaski.
Ad Magnificat.	Do Magnificat.
(A.) O Thoma, laus et gloria Praedicatorum ordinis, Nos transfer ad coelestia, Professor sacri numinis.	(A.) O Tomasz, chwało i sławo Zakonu Kaznodziejskiego, Przenieś nas do nieba, Profesorze z woli Boga.

Drugie z tych oficjów, zatytułowane *In Translatione s. Thomae Aquinatis*, Dreves wydobył z dwóch źródeł rękopiśmiennych: krakowskiego antyfonarza dominikańskiego, nieoznaczonego sygnaturą, z przełomu XV i XVI wieku oraz brewiarza św. Florusa z XV wieku, przechowywanego w Paryżu. Natrafił też nań w jednym starym druku: *Breviarium FF. Praedicatorum* impr. Venetiis 1514³³. Jak wspomina Bonniwell, zostało ono napisane w roku 1401 przez znanego nam już Aldobrandina z Ferrary. Oficjum to zostało oficjalnie przyjęte i było

³²Tu korekta tekstu: w AH mamy *gloria*.

³³Zob. AH, t. 5, s. 235.

używane do chwili zaniechania go w rewizji liturgii z 1551 roku³⁴. Tu, podobnie jak w hymnach *In Translatione s. Thomae Aquinatis*, mamy przeciwstawiony wschód i zachód — początkowe i ostateczne miejsce spoczynku świętego doktora. Symbolem wschodu są przywołane w tekście nazwy geograficzne: Italia, Terracina, a zachodu: Tuluza, Galia, Oksytania. Poza typową dla tego rodzaju utworów metaforyką i obszernym opisem cudów, autor wprowadza też swego rodzaju nowość. W responsoriach *In 2. Nocturno* odstępuje od tonu lirycznego na rzecz narracji. W pierwszym responsorium mamy minipowiadkę o człowieku, którego ogarnęły wątpliwości, czy przenoszone szczątki rzeczywiście należą do Akwinaty. Otrzymał on odpowiedź z ust samego Tomasza. Drugie responsorium to opowiadka o kapłanie, który pomimo choroby zamierza uczestniczyć w uroczystościach świętego. Z trzeciego responsorium dowiadujemy się, że kapłan, niosący relikwie doktora, ugrzązł w błocie i osunął się na ziemię. Pogoda, jak widać, nie sprzyjała tym uroczystościom, niemniej szczątki świętego nie zostały pokalane brudem.

IN TRANSLATIONE
S. THOMAE AQUINATIS
(AH, t. 5, poz. 85)

In 1. Vesperis.

Super Psalmos.

(A.) O quam felix mater Italia,
Novi solis enixa radium,
O quam dives effecta Gallia
Solis huius adepta pallium,
O Tolosa, festa magnalia
Tibi reddunt perenne
gaudium.

Ad Magnificat.

(A.) Nova tibi, mater ecclesia,
Geminatur causa laetitiae,
Cuius olim laeta praeludia
Destinasti supernae curiae,
Nunc per orbem clara prodigia
Dignum promunt coelestis
gloriae.

NA PRZENIESIENIE RELIKWII
ŚW. TOMASZA Z AKWINU

W pierwszych niesporach.

Do psalmów.

(A.) O jak szczęśliwa matka Italia,
Która zrodziła promień nowego
słońca,
O jak bogata stała się Galia,
Odziana w płaszcz tego słońca,
O Tuluzo, cuda w dni świąteczne
Napełniają cię bezustanną radością.

Do Magnificat.

(A.) Matko Kościele, podwoiła się nowa
Przyczyna twojej radości,
Niegdyś radosnych uroczystości
Dostarczyłaś niebieskiemu dworowi³⁵,
Teraz sławne w świecie cuda
Wskazują godnego niebieskiej
chwały.

³⁴Zob. W. BONNIWELL, *Historia liturgii dominikańskiej 1215–1245*, tekst dostępny w Internecie: <http://www.rytdominikanski.pl/rozdzial-xvii-liturgia-w-czternastym-wieku/> (11.3.2015).

³⁵Mowa o kanonizacji św. Tomasza, która miała miejsce w roku 1323.

Ad Matutinum.	Na matutinum [godzinę czytań].
Invitatorium	Wezwanie
Laetetur plebs fidelium Exsultans novo iubilo, Thomas ad patris gremium Relicto redit tumulo.	Niech się raduje wierny lud, Śpiewając nową pieśń, Tomasz powraca na łono Ojca, Opusciwszy swój grób.
In 1. Nocturno.	W pierwszym nokturnie.
Antiphonae	Antyfony
(1) Iam dudum lux abscondita Fulget expansis radiis Et gemma terrae condita Effertur cum prodigiis.	(1) Dawno temu ukryte światło Już jaśniej wszędzie promieniami, A klejnot złożony do ziemi Został wydobyty wśród cudów.
(2) Corpus, quod diu iacuit In Terracinae loculo, Mirandis signis claruit Post in Tolosa patulo.	(2) Ciało, które długo leżało W ziemi terraceńskiej, Zasłynęło szeroko cudownymi Znakami w Tuluzie.
(3) Occurrunt sacro corpori Clerus et turbae populi, Congaudent tanto muneri Cuncti grandes et parvuli.	(3) Biegną ku świętemu ciału Kler i tłumy ludu, Cieszą się z tak wielkiego daru Wszyscy dorośli i mali.
Responsoria	Responsoria
(1) Ecce novus fons hortorum Diu terrae conditus Fit augmentum fluviorum Rigans orbem coelitus, Hic est Thomas, lux doctorum, Instructus divinitus.	(1) Oto nowy źródło ogrodów, Długo skryty w ziemi, Teraz powiększa rzeki, Zraszając świat z nieba ³⁶ , To jest Tomasz, chluba doktorów, Pouczony w boski sposób.
(V.) Hic est portus Hebraeorum, Imber clausus hic coelorum, Sub Elia redditus.	(W.) To jest przystań Hebrajczyków, To deszcz z nieba wstrzymany I przywrócony za Eliasza ³⁷ .

³⁶ Aluzja do Psalmu 103(104),13: „Z komnat swoich nawadniasz góry” („Rigans montes de superioribus suis”), który to cytat był mottem pierwszego wykładu św. Tomasza jako nowo promowanego doktora.

³⁷ Subtelna gra pomiędzy źródłem biblijnym (por. 1 Krl 17,1 oraz 18,41–46), w którym mowa jest o tym, jak prorok Eliaz przywraca deszcz po suszy, którą wcześniej sam wywołał, a Elia-szem Raymondem, generałem Zakonu Kaznodziejskiego, na którego prośbę przeniesiono ciało św. Tomasza do Tuluzy.

<p>(2) Gaudet sacra religio,
Quae spoliata caruit
Prius thesauro proprio,
Dum doctoris, quem aluit
Et perfecit in studio,
Nuper ossa rehabuit,</p>	<p>(2) Cieszy się święty zakon,
Który ograbiony nie posiadał
Pierwej swego skarbu,
Dopóki nie otrzymał niedawno
Kości doktora, którego wykarmił
I wydoskonalił w nauce,</p>
<p>(V.) Restituta de primo tumulo
Et recepta cum cordis iubilo.</p>	<p>(W.) Wyjętych z pierwszego grobu
I przyjętych z radością serca.</p>
<p>(3) Corpus datur in festo corporis
Christi, cuius grande mysterium
Reseravit occultum ceteris
Et dictavit scribens officium
Dono doctor divini muneris.</p>	<p>(3) Ciało zostało przekazane w święto
Ciała
Chrystusa, którego wielką tajemnicę,
Ukrytą dla innych, odsłonił
I ułożył na piśmie oficjum
Doktor przez dar i dobrodzieństwo
Boże.</p>
<p>(V.) Nam per Urbanum
Opus indicitur
Et per Urbanum
Ordini redditur.

In 2. Nocturno.

Antiphonae</p> | <p>(W.) Albowiem przez Urbana
Oficjum zostało ustanowione
I przez Urbana
Powrócił do swego zakonu.

W drugim nokturnie.

Antyfony</p> |
| <p>(1) Coelum hunc glorificat
Christo iam fruentem,
Quem terra mirificat
Signis affluentem.</p> | <p>(1) Jego niebo wielbi,
Obcującego już z Chrystusem,
Jego ziemia sławi,
Obfitującego w cuda.</p> |
| <p>(2) Matri, vitae iam ereptum³⁸,
Vivum reddit filium
Et inter hostes protectum
Tutum servat devium.</p> | <p>(2) Zmarłego syna
Oddaje matce żywym,
A zbłąkanego, chroniąc pośród
wrogów,
Zachowuje w bezpieczeństwie.</p> |
| <p>(3) De vini dispendiis³⁹
Iuvat invocantem,
Damnatum suspendiis⁴⁰
Salvat implorantem.</p> | <p>(3) Uskarżającemu się na brak
Wina pomaga,
Skazanego na powieszenie
Ocala, gdy ten płacze.</p> |

³⁸Zmiana interpunkcji: wprowadzam przecinki po *matri* i *ereptum*.

³⁹Tu drobna korekta tekstu: w AH mamy *dispendio* zamiast *dispendiis*.

⁴⁰Tu również poprawiam tekst, dając *suspendiis* zamiast *suspendis*, które znajdujemy w AH.

Responsoria	Responsoria
(1) Corpus sacrum dum terrae tollitur, Fratris mentem propulsat dubium, Sed mox ei verum asseritur Per doctoris patens alloquium; Nam hoc corpus, quod vobis redditur, Vestri, inquit, est Thomae proprium.	(1) Kiedy święte ciało z ziemi jest wydobywane, Wątpliwości ogarniają umysł brata, Lecz wnet jemu prawda zostaje objawiona Przez rozlegające się słowa doktora. Albowiem rzecze: To ciało, które do was powraca, Jest naprawdę ciałem waszego Tomasza.
(V.) Doctor adstans fratrem alloquitur Et oranti res certa panditur.	(W.) Doktor, stojąc obok brata, przemawia, Modlący się otrzymuje pewne świadcstwo.
(2) Languens praesul in aegro corpore, Mox auditis laetis exsequiis, Votum promit ex imo pectore, Adfuturum sacris solemnibus Spe constanti de sancti munere.	(2) Kapłan słabnąc z choroby na ciele, Wnet usłyszawszy radosne egzekwie, Czyni ślub z głębi serca, że będzie Uczestniczył w świętych uroczystościach Ze stałą nadzieją na dar świętego.
(V.) Hic salutis potitus gaudiis Se commendat eius praesidiis.	(W.) Ogarnięty radością uzdrowienia, Poleca się jego opiece.
(3) Puritatis vas decorum Nihil sordis patitur, Praesul clarus fama morum Sanctum ferens labitur Mersus luto, indecorum Nil inde relinquitur.	(3) Pięknego naczynia czystości Nie ma się żaden brud, Kapłan sławny z obyczajów, Niosąc świętego, osuwa się, Upadając w błoto, które jednak Nie pozostawia śladu na naczyniu.
(V.) Sacris tamen vestibis, Manibus ac pedibus, Totus coeno figitur. In 3. Nocturno. Antiphonae	(V.) Jednak jego święte szaty, ręce i stopy Pobrudziły się błotem. W trzecim nokturnie. Antyfony
(1) Servat ab incursibus Virum cum iumentis, Liberat a febribus Vitam morientis.	(1) Chroni przed napadem Człowieka z zaprzęgiem, Uwalnia od gorączki Człowieka, który już umierał.

<p>(2) Morbum, famem, proelium
Miles impetravit
Thomae per auxilium
Vovens, ut optavit.</p> <p>(3) Redivivum reddit equum
Hero supplicanti,
Quemque surdum, caecum,
mutum
Curat virtus sancti.</p> <p>Responsoria</p> <p>(1) Laboranti sub mole carceris
Ac petenti Thomae subsidia
Adest sponsor divini muneris,
Doctor ferens grata subsidia,
Miseratus horrendi sceleris,</p> <p>(V.) Hunc subvectum in vestis
fimbria
Longo tractu portans itineris
Coram domo deponit propria.</p> <p>(2) O doctoris mira potentia,
Quae in vitam mutat interitum
Corporisque sancta praesentia
Ab obsessa depellit spiritum,</p> <p>(V.) Vitae spectans utrimque exitum
Implorata sancti clementia
Statim sensit salutis reditum.</p> <p>(3) Ioseph duplex doctorem gloria
Signis velut praesignat vatibus,
Mulieris acta victoria
Ossa sacra legata fratribus
Tolosaeque delata partibus.</p> <p>(V.) Sume felix, grata Ocania,
Destinata tibi encaenia.</p> | <p>(2) Chorobę, głód i walkę
Przetrwał żołnierz
Dzięki pomocy Tomasza,
Ponieważ złożył ślub miły świętemu.</p> <p>(3) Konia przywróconego do życia daje
Proszącemu o pomoc
gospodarzowi,
Wszystkich głuchych, niemych,
ślepych
Leczy moc świętego.</p> <p>Responsoria</p> <p>(1) Do znoszącego ciężar więzienia
I proszącego Tomasza o pomoc
Przybywa poręczyciel Bożego daru,
Doktor niosący pożądaną pomoc,
Ubolewający nad strasznym
występkiem.</p> <p>(W.) Owego wspomóżonego, którego niósł
W fałdach szaty przez wiele mil,
Składa przed jego własnym domem.</p> <p>(2) O cudowna moc doktora,
Która w życie zmienia śmierć;
Obecność świętego ciała
Odpędza złego ducha od opętanej.</p> <p>(V.) Ta, widząc tu i tam kres życia,
Zwróciła się do łagodności świętego,
Natychmiast odczuła powrót zdrowia.</p> <p>(3) Święto Józefa naznacza doktora
Chwałą i wieszczymi znakami,
Po tym, jak kobieta odniosła
zwycięstwo,
Święte kości, przeznaczone braciom,
Zostały przeniesione do Tuluzy.</p> <p>(W.) Przyjmij wdzięcznie, szczęśliwa
Oksytanio⁴¹,
Przeznaczone tobie świętości.</p> |
|---|---|

⁴¹ Oksytania (franc. Occitanie, Pays d'Oc) to obszar południowej Francji, gdzie używa się języka oksytańskiego (la langue d'oc). Jedną ze stolic tego obszaru jest Tuluz, dokąd przeniesiono relikwie św. Tomasza.

Ad Laudes.	Na jutrznię.
Antiphonae	Antyfony
(1) Sacrum corpus noviter Christus decoravit, Cuius mente iugiter Dominus regnavit.	(1) Święte ciało na nowo Chrystus przyozdobił, W jego duszy zawsze Pan królował.
(2) Dies est laetitiae De Thomae trophaeo, Coelestes militiae, Iubilare Deo.	(2) Nastął dzień radości Ze zwycięstwa Tomasza, Niebieskie legiony, Śpiewajcie Bogu.
(3) Ad te de luce vigilat Doctor Nazareus, Qui nunc in coelis iubilat: Deus, Deus meus.	(3) Nad tobą od świtu czuwa Doktor Nazareński, Który teraz śpiewa w niebie: Boże, Boże mój.
(4) Coelo doctor fruitur Acto vitae tramite, Qui tam digne colitur, Deo benedicite.	(4) Przebywszy ścieżkę życia, Niebem cieszy się doktor, Który tak godnie został uczczony, Chwalcie Boga.
(5) Fulget in coelestibus Dei claritate, Fragrat hic virtutibus, Dominum laudate.	(5) Jaśnieje wśród niebian Światłem Boga, Wydaje cudowny zapach cnót, Chwalcie Pana.
Ad Benedictus.	Do Benedictus.
(A.) De iacente virtus crescit, De sepulto gloria, De latente lux diescit, De dato laetitia, Corpus sacrum dum notescit, Mira dans prodigia.	(A.) Z leżącego wzrasta cnota, Z pochowanego — chwała, Z ukrytego bierze początek światło, Z danego — radość, Święte ciało staje się znane Za sprawą cudów i znaków.
In 2. Vesperis.	W drugich nieszpórach.
(A.) O splendor Italiae, Nobilis propago, Deitatis regiae Instar et imago, Virtutis eximiae Culmen et indago, Nobis spem fer veniae, Tu morum compago.	(A.) O blasku Italii, Szlachetny szczepie, Podobieństwo i obrazie Bożego pałacu, Szczycie i sieci Niezwykłej cnoty, Nieś nam nadzieję łaski, Spoino dobrych obyczajów.

W 2009 roku Constant J. Mews opublikował artykuł dotyczący upamiętniania św. Tomasza w XIV wieku. W artykule tym wykazał, że istniała przepaść między oficjalnymi zarządzeniami Kapituły Generalnej zakonu dotyczącymi wprowadzenia świąt św. Tomasza a rzeczywistym wypełnianiem tych zarządzeń przez lokalne wspólnoty. Zarówno święto na cześć św. Tomasza ustanowione w 1326 roku, jak i święto przeniesienia jego relikwii ustanowione w 1370 roku w praktyce we wspólnotach zostało wprowadzone ze znacznym opóźnieniem. Wydają się to poświadczać dwa rękopisy przechowywane obecnie w Karlsruhe (Badische Landesbibliothek, St. Peter perg. 26 i St. Peter perg. 62), dwa przechowywane we Fryburgu (Universitätsbibliothek, Hss. 1129 i 1130) oraz jeden znajdujący się w Melbourne (State Library of Victoria, RARESF 096.1 R66A). Pierwsze dwa są brewiarzami. Mews dokonał ich dokładnej analizy pod kątem zawartości kalendarza oraz sposobu zamieszczenia w nich oficjów *De s. Thoma Aquinate* i *In Translatione s. Thomae Aquinatis*. W związku z tym drugim interesowało go, na jakich zszywkach zostały zapisane wspomniane oficja i w otoczeniu jakich świąt: różne bowiem święta były wprowadzane w różnym czasie. Okazało się, że w St. Peter perg. 26 święto św. Tomasza zostało zapisane dopiero w 1336 roku, a wspomnienie jego translacji po 1401 roku, zaś w St. Peter perg. 62 to pierwsze — przed końcem XIV wieku, drugie natomiast — tak samo po 1401 roku. Pozostałe trzy są antyfonarzami. Zawarte w nich fragmenty *Tractatus de musica* Hieronima z Moraw (Hieronimus de Moravia), dzieła powstałego w Paryżu w 1270 roku, wskazują, że musiały być skopiowane w tym właśnie mieście. Ponieważ oficjum *De s. Thoma Aquinate* zostało w nich zamieszczone zaraz po oficjum *In Translatione s. Thomae Aquinatis*, przypuszcza się, że powstały przed 1326 rokiem, a obydwie oficja zostały wpisane do nich dopiero po roku 1372. Tak więc zasługi św. Tomasza zdobywały sobie uznanie powoli i stopniowo⁴².

Warto zwrócić uwagę na jeszcze jedną sprawę. Dreves wydał w *Analecta hymnica* tylko poetyckie części oficjów o św. Tomaszu. Tymczasem każde oficjum zawiera również czytania. W przyszłości warto by przestudiować, jakie dzieła i jakich ojców Kościoła czy teologów czytali dominikanie w liturgii święta św. Tomasza oraz z jakich źródeł czerpali czytania do kolejnych nokturnów.

Hymny oraz oficjum *De s. Thoma Aquinate* były znane braciom dominikanom i wykorzystywane przez nich w praktyce liturgicznej jeszcze na początku XX wieku. Wskazuje na to ogląd brewiarzy oraz niektórych śpiewników, udostępnionych przez Zakon w bibliotece cyfrowej Armarium⁴³. Natomiast

⁴² C.J. MEWS, *Remembering St. Thomas in the fourteenth century: between theory and practice*, „Przegląd Tomistyczny”, 2009, s. 77–91.

⁴³ Adres Armarium to: <http://bc.dominikanie.pl/dlibra> (11.3.2015), tamże zob. *Horae diurnae juxta ritum Sacri Ordinis Praedicatorum*, Romae 1903, pod datą: 7 marca; *Breviarium juxta*

twórczość Aldobrandina z Ferrary — ze względu na rewizję liturgii w 1551 roku — uległa zapomnieniu. Czy wspomniane utwory znajdują się w średniowiecznych księgach liturgicznych, udostępnianych przez Armarium, pozostaje jeszcze do zbadania. Nie będzie to zadanie łatwe, zważywszy, że nie do końca wiadomo, jak te księgi są zbudowane i jak się nimi posługiwano⁴⁴. Warto jednak podjąć się tego zadania z dwóch względów: pierwszy to ten, że jest to polskie dziedzictwo narodowe, a jako obywatele tego kraju, powinniśmy dążyć do jego poznania i zachowania dla dalszych pokoleń, po drugie właśnie dlatego, że dzięki nowym technologiom zbiór ten stał się powszechnie dostępny, co zawsze ułatwia pracę. Nie przeczę jednak, że badanie zbiorów tradycyjnych jest równie ważne.

Przytoczone przeze mnie utwory są pięknym przykładem średniowiecznej duchowości, związanej ze św. Tomaszem z Akwinu. Pokazują, z jaką radością przeżywano jego święta (*Adest dies laetitiae*, *Dies est laetitiae*), jaki szacunek miało dla jego dorobku naukowego i drogi życiowej, jak pięknie wyobrażano sobie jego obcowanie z Bogiem i świętymi w niebie, jak cieszą się z jego orędownictwa i jak szczerze wierzą w jego cudowną moc. Stanowią one tylko część utworów poświęconych Akwinacii, które Dreves i Blume wydobyli z dominikańskich źródeł rękopiśmiennych oraz starych druków. Oprócz nich w *Analecta hymnica* mamy jeszcze sekwencje i rymowane modlitwy, którym zamierzam poświęcić następny artykuł.

Kończąc ten artykuł, pragnę gorąco podziękować mojemu Recenzentowi, który w wielu miejscach poprawił mój przekład i którego uwagi, zwłaszcza te dotyczące warstwy metaforycznej utworu, wykorzystałam w przypisach. Udzielił On mi też wielu cennych wskazówek dotyczących tekstu głównego, które

ta ritum Sacri Ordinis Praedicatorum, Pars I, Romae 1909, pod datami: 28 stycznia i 7 marca; *Breviarium juxta ritum Sacri Ordinis Praedicatorum*, Romae 1924, pod datą: 7 marca; *Cantus* (Eccl. Fratr. Praed.), Louvain 1907, s. 43–45; *Cantus pro Benedictionibus SS. Sacramenti in Ordine Fratrum Praedicatorum usitati et a Fr. M. Barge OP Provinciae Franciae alumno recollecti*, Romae 1909, s. 137.

⁴⁴Dokonałam szybkiego i niestety dość pobieżnego oglądu następujących ksiąg zawartych w dominikańskiej bibliotece cyfrowej Armarium: *Breviarium*, rkps z XV w., sygn. R. XV. 19; *Breviarium (capitulare et collectarius) Wratislaviense*, rkps z XV w., sygn. R. XV. 42; *Breviarium (Psalterium cum hymnis etc.)*, rkps z XV w., sygn. R. XV. 43; *Breviarium (Psalterium cum hymnis etc.)*, rkps z XV w., sygn. R. XV. 44; *Breviarium Wratislaviense (Praedicatorum?)*, rkps z XV w., sygn. R. XV. 38; *Breviarium Wratislaviense*, rkps z XV w., sygn. R. XV. 41; *Hymny i pieśni na święta i świętych*, rkps z XV w., sygn. R. XV. 18; I, *Psalterium od końca niedzielnej prymy. II, Officium defunctorum. III, Hymni. IV, Commune sanctorum*, rkps z XV w., sygn. R. XV. 20 — tu nie udało mi się odnaleźć omawianych utworów, choć nie wątpię, że mogą się tam znajdować. W *Breviarium Fratrum Praedicatorum*, Venezia 1494, sygn. Inc. F. 115, s. 249–252, udało mi się odnaleźć oficjum *In Translatione s. Thomae Aquinatis* autorstwa Aldobrandina z Ferrary.

postarałam się wykorzystać. Można więc powiedzieć, że stał się współautorem tego tekstu.

dorota.gacka@ibl.waw.pl

MEDIEVAL HYMNS AND OFFICES ABOUT THOMAS AQUINAS

S U M M A R Y

In my paper, I present liturgical poems about Thomas Aquinas that came into existence in the Middle Ages. There are eight hymns and two offices among them. These compositions were published by Guido Maria Dreves, S.J. and Clemens Blume, S.J. in *Analecta hymnica* at the end of the nineteenth and the beginning of the twentieth century, but they have never been translated into Polish. I present them here with my own translation. The first five hymns and one of the offices were written by an anonymous poet on the occasion of the canonization of Thomas Aquinas in 1323. The author of the next three hymns and the second office was Aldobrandino of Ferrara, a Dominican. He probably wrote his poems in 1401, that is, after the translation of Thomas's relics from Fossa Nuova to Toulouse in 1369. All of the poems are full of metaphors that refer, for example, to light, the brightness of jewels, the world of plants, the work of farmers, sport, and the life of a soldier. They underline that Thomas Aquinas was a Dominican whose works are important to the whole Church. These poems are also a testimony of medieval spirituality: when we read them, we can imagine how medieval people rejoiced during the feasts of Thomas Aquinas, how sincerely they believed in his miracles and intercession, and how they prized his works and the example of his life.